

Maandag 5/10/1914 - ochtendeditie

Men meldt ons uit Maastricht:

Het aantal vluchtelingen uit België neemt nog steeds toe. Alle leegstaande huizen zijn verhuurd en dagelijks lopen de vreemdelingen nog zoekend rond. In het rustoord van het Belgisch steuncomité aan de Parallelweg zijn nu weer ruim 300 vluchtelingen. Zoals reeds gemeld, zijn het de laatste dagen meestal mannen en jongens van 18 en 19 jaar.

Dinsdag zal van hier het eerste transport vluchtelingen naar Veenhuizen vertrekken. Tot nu toe was het aantal, dat zich hiervoor heeft aangemeld, tot 125 gestegen. Maar het zullen er misschien wel meer zijn.

Men meldt ons uit Vlissingen.

De stroom vluchtelingen houdt steeds aan. Heden, zondag, zijn 10 sleepboten uit Antwerpen hier aangekomen met daarop ongeveer 100 nonnen uit Lier, die evenals een groot aantal andere vluchtelingen de reis naar Engeland morgen per mailboot voortzetten.

De heer A..C. Bos heeft zaterdagmiddag de uit Antwerpen hier ter stede per stoomboot Eugenie aangekomen vluchtelingen niet opgewacht als administrateur van het Tehuis van het Centraal Genootschap te Egmond aan Zee, maar als vertegenwoordiger van het Nederlands comité tot steun aan Belgische en andere slachtoffers te Amsterdam.

Rotterdam. Vluchtelingen.

Met de stoomboot Telegraaf IV zijn gisteren namiddag 104 vluchtelingen, meest vrouwen en kinderen, uit Antwerpen hier aangekomen. Het waren zonder uitzondering vrij gegoede lieden. Er waren ook enige Hollanders en een paar Russen met hun gezinnen bij. De laatsten woonden al 15 jaar in Antwerpen, doch vrees voor het bombardement deed hen de vlucht nemen.

Van de Brabantse grens.

Men meldt ons uit Roosendaal:

De wind gierde zo naargeestig door de portierraampjes van de trein en liet de gordijntjes nijdig flapperen. Donkere wolken joegen aan flarden langs de trieste grauwe lucht, en eentonig, uitgeleefd, lagen de omgewoelde akkers de winter te verbeiden, kaal gemaaid en leeg geogst. Wat werkt onze stemming toch wonderlijk terug op de natuur om ons heen. Hoe vaak heb ik, vooral in het najaar, mij langs dezelfde weg jongensachtig verheugd, juist op de gezelligheid, op die pittige "joie de vivre", die mij daar even over de grens reeds in Antwerpen wachtte, of nog koketter, nog vreugdevoller mondain, op de Brusselse boulevards. Nog geen 2 uur per spoor in de lustig denderende trein, en daar deed zich, voor het Noorderstation de vrolijke drukte in de illuminatie van het avondlicht, in de gouden teerheid van de zon op het plein voor ons open. Een lichte feestelijkheid, waarnaar je vaak tijden lang wonderlijk kon verlangen. En dan was het of die snelle internationale trein, met zijn luxe rijtuigen, met zijn beknopt restaurant, onze vakantieblidschap gretig deelde.

En nu, Antwerpen belegerd onder het onheilspellend dreigen van een bombardement op zijn forten. En Brussel, in de trieste stemming van vrees voor het onbestemde, waarvan ik uit het dagboek van onze zo subtiel zijn somberheid uitschrijvende correspondent zat te lezen

in het hoekje van de coupé. Kermend sloeg de wind over de kale velden aan, waar wij telkens en telkens weer schier eindeloos de tijd uit moesten wachten, als aarzelde de trein om het zwaar beproefde Belgenland te naderen.

Maar ik zou niet doorgaan dit keer. Brussel van de wereld afgesloten, het belegerde Antwerpen, waar geen vreemdeling meer binnenkomt. Deze zekerheid van de oorlog, ze is haast niet te realiseren.

De portier van het uitgestrekte station Roosendaal, dat nu verlaten ligt in de wind, spreekt van de stromen vluchtelingen, die hier uit Antwerpen, en van tussen de forten vooral, gestadig maar binnenkomen uit de Belgische treinen. "En grote mensen" zegt hij "welaan die kunnen zich nog redden. Maar het zieligste zijn die stumpers van kinderen, bleek en slaperig, onwennig en schuw, op de vlucht. Het is onmogelijk ze hier allemaal onderdak te geven. Vannacht om half twee zag ik nog hele gezinnen somber zoekend rondwalen door de stad. Maar het hevigst overstelpt toch nog is Essen op de grens."

Mijn trein gaat, met een half uur oponthoud, naar Essen door. Haastig komen nog enkele reizigers aanzetten. Het zijn Belgen, die nog geregeld op en neer gaan naar Antwerpen. Onder meer een ambtenaar van het Rode Kruis. En ik rijd mee door naar Essen. Een eind verder zie ik de Nederlandse vlag waaien. Een waarschuwing. We zijn dicht aan de grens.

Het station Essen maakt de indruk van een hotel voor landverhuizers. De wachtkamers, de gangen en vestibules zitten vol met vermoeide mensen, pakken, zakken, koffers en valiezen in verwarring om hen heen. Het zijn Belgische vluchtelingen, zenuwachtig en bleek, met een naamloze onrust in de donker omrande ogen. Ze zitten bij de

pakken neer op hun koffertjes, ze slikken traag de happen eten door, die bezorgde familieleden en vrienden hen opdringen, aan de lichtelijk ontredderde tafels, die vol borden, schaaltjes, koppen, glazen staan, te veel om geregeld op te ruimen, nu telkens en telkens nieuwe zwermen daar neerstrijken.

Belgische gendarmen laten ons slechts door op vertoon van de pas. De douane controleerde de haastig bijeengepakte bundels, de koffers met het allernodigste, op het laatste ogenblik bijeengeraapt. De ambtenaren, begaan met al die misère, zijn zeer toegevend. En als de mensen gedurende dit onderzoek een inventaris opmaken, bemerken zij pas wat al nutteloze zaken zij hebben meegenomen, terwijl ze vooral het noodzakelijkste, het dierbaarste in hun vrees hebben achtergelaten.

Toch zijn het blijkbaar merendeels welgestelden, die nog met de treinen hier in ons land binnenkomen. Er hangt een zware geur van wonderlijk vermengde geuren, er gaat een geruis van zijde door deze onrustig wordende volte. Elegante vrouwen trachten hun mondaine glimlach te herwinnen. Ze zijn modieus omhangen van bont, en op heel licht trippende schoentjes, de japonnen even opgewipt, boven ragfijne kousen. Ze houden angstig hun tassen bij zich met bijoux, en, even in een verholten hoekje, laten ze toch nog de poederdons langs de bleke, wat glimmend geworden gezichtjes strelen.

Heel wit in de zwarte omhuiving van hun kappen, de vrome ogen met een schuwe, donkere glans, omzwerven nonnetjes kleine kuddekens van meisjes, waarmee zij uit kloosters en pensionaten gevluht zijn. Er is iets heel aandoenlijks in de fierheid, waarmee deze religieuzen, evenals al die dames, de boerinnen en het mansvolk, de zwart-geel-rode kokarde dragen op hun zwarte kleed. En de meeste van die wat dromerig verlegen in de drukte rondziende kostschoolkinderen

hebben toch ook hun kleine nationale strikje, hun knoopje of broche aan.

Uit het station hangt de Belgische vlag. In de enkele logementen en taveernen zie je binnen door de horren heen de gelagkamers vol van vluchtelingen zitten, vreemd ontheemd, of met overspannen gezichten in dichte kring de laatste nieuwsbladen lezen. De Gazet van Antwerpen schijnt hier nog verschenen te zijn. Maar ik kan er niet aan komen. Want overal zijn de deuren afgesloten uit vrees voor overrompeling van nog meer uitgewekenen in al die volgestuwde kleine huizen. En op het bellen wordt doodeenvoudig niet meer opengedaan. Daarom ook schenen zij, die eenmaal goed en wel onder dak zijn, zich niet meer buiten te wagen. Want doodstil is het in de straten en op de wegen tussen de herfstige bomen, waar somber de wind doorvaart.

Tot tegen 3 uur nog weer een enkel zwaar bestoven auto, volgeladen met mensen en bagage, uit de richting Kapellen aan komt vliegen naar het station. En er volgen Victoria's met in het zweet gejaagde paarden en allerhande wonderlijk gerei van huifkarretjes en tentwagens en zonderlinge brikken en boerengerij zonder veren, allemaal overvol van meest dames en heren, hoog opgestapeld met koffers, de echte vlucht van onrust en vrees in de afgejakkerde knollen, in het gebonk en gehots van die vehikels, naar de trein "voor Holland", die alweer voorstaat aan het perron, en waarvan ieder compartiment toch reeds ten minste het dubbele aantal reizigers telt.

De verbinding Kapellen-Essen is geruime tijd verbroken geweest. Maar blijkbaar is de Belgische staatsspoor voor de aandrang van de verontruste mensen in de belegerde vesting Antwerpen bezweken, en sedert een paar dagen rijden de treinen ook over dit traject nog weer door. Zodoende zijn daar vrijdag en zaterdag telkens ongeveer

3000 vluchtelingen in die lange risten van volle spoorwagens op onze grens aangekomen en merendeels doorgevoerd naar Rotterdam en verder.

Maar de wagenverhuurders in Essen en in Kapellen maken toch nog goede zaken. Al stond er vanmiddag langs het station ook een eindeloze file van de meest rustieke karretjes te wachten. Want de grote stroom van vluchtelingen was vandaag toch geluwd. En verschillende mensen, die vanmorgen uit Antwerpen waren gekomen, vertelden wat hiervan de reden is. Over het algemeen is de bevolking van Antwerpen rustig in het vertrouwen, dat de Duitsers toch nog zullen worden teruggeslagen. Zij leeft er in een stemming van een waarlijk geestdriftig besef van kracht. Het aanzien der stad is dan ook in het geheel niet somber. Het is overdag druk op straat, en zelfs hoort men er veel zingen. De Vlaamse Leeuw verstomt er nog geen ogenblik. Alleen zaterdagmorgen is er een ogenblik van ontmoediging geweest, na het vernemen van de uitwerking van het Duitse geschut op de reeds genoemde forten. Toen was men reeds begonnen om de gewonden uit hospitalen en lazaretten te vervoeren naar de treinen naar Oostende. Ook, zo vertelde men, waren de gezantschappen gewaarschuwd om zich naar Oostende te verplaatsen. Maar tegen de middag waren er zulke bemoedigende berichten ingekomen, dat geen dezer noodmaatregelen doorgevoerd werd. Die berichten luiden: "De Belgische bezetting had verbinding gekregen met Engelse en Franse hulpstroepen. De Duitsers waren fel bestookt, en vooral door bajonetaanvallen van de Engelsen hier en daar teruggedreven." Inderdaad had men in Antwerpen sedert gisterenmiddag dan ook geen kanongebulder meer gehoord. De vreugde uitte zich vooral onder de Belgische soldaten, waarvan er 's avonds juichend en zingend rondtrokken. En vanmorgen was het prachtige vertrouwen weer teruggekeerd in de stad. Zo vernam ik ook van een Antwerpse familie, dat zij deze

morgen langs haar huis een konvooi Duitse krijgsgevangenen had zien trekken, waarvan het vervoer zou geduurd hebben van half zeven tot half elf.

Deze mededelingen, zo kersvers uit de belegerde stad, werden mij van verschillende kanten bevestigd. Omdat er echter zoveel geruchten lopen onder de uitgewekenen, sein ik ze u onder voorbehoud.

In de trein naar Roosendaal reisde ik met een blijkbaar zeer welgestelde familie, die op weg was naar Den Haag. Ze spraken met elkaar over al die triestige omstandigheden, die de oorlog in elk gezin zo wreed laat gevoelen. Maar plotseling kwam een van die zeer bekoorlijke dochtertjes tot een ontstellende ontdekking ... zij had in het ontvluchte Antwerpse huis haar handschoenen achtergelaten.

Dagboek van de oorlog.

Brussel, 24 september.

De politiebevelen van de burgemeester worden bevestigd: heden krijgen we het officiële bericht aangeplakt, dat ieder, die niet-toegelaten dagbladen verkoopt of verspreidt, aangehouden en tot zware gevangenisstraf wordt veroordeeld. Ook wie het in zijn hoofd mocht krijgen in het openbaar foto's te nemen van Duitse troepen: behalve dat hij er voor moet zitten, loopt hij nog een boete op, die 3000 mark groot kan worden ...

Maar dit zijn nog de belangrijkste mededelingen van de dag niet. In het oog na de Duitse regering is het volgende blijkbaar van veel groter gewicht. Er wordt een bijzondere, zwart omrande affiche aan gewijd. Op het eerste zicht lijkt het wel een doodsbericht. Men nadert met zekere angst: wat men leest is het triomfantelijk bewijs,

uit Duits standpunt althans, dat Engeland alleen schuld heeft aan de Europese oorlog.

Ziehier het verhaal. Op 31 juli werd te Berlijn een brief gepost aan het adres van een Belgische dame. Die dag juist werd Duitsland in staat van oorlog verklaard: de brief bleef dan ook liggen. Enkele tijd nadien werd hij opengemaakt, om terug te worden gestuurd aan de afzender, zo men er sporen in vinden mocht van zijn adres. In plaats van sporen, vond men een nieuwe briefomslag, aan het adres van de minister van buitenlandse zaken te Brussel. Nogmaals geen spoor van afzender: nogmaals opengemaakt. En toen las men:

“Légation de Belgique à St. Pétersbourg. Le 30 juillet. Situation politique.

“Monsieur le Ministre. Les journées d’hier et d’avant-hier se sont passées dans l’attente d’évènements qui devaient suivre la déclaration de guerre de l’Autriche-Hongrie à la Serbie. Les nouvelles les plus contradictoires ont circulé sans qu’il soit possible de démêler exactement le vrai du faux touchant les intentions du gouvernement impérial. Ce qui est incontestable, c’est que l’Allemagne s’est efforcée autant ici qu’à Vienne de trouver un moyen quelconque d’éviter un conflit général, mais qu’elle a rencontré d’autant l’obstination du cabinet de Vienne à ne pas faire un pas en arrière, et de l’autre la méfiance du cabinet de l’Autriche-Hongrie qu’elle ne songeait qu’à punir la Serbie et non s’en emparer. Mr. Sazanow a déclaré qu’il était impossible à la Russie de ne pas se tenir prête et de ne pas mobiliser, mais que ses préparatifs n’étaient pas dirigés contre l’Allemagne. Ce matin un communiqué officiel a partout annoncé que les réservistes ont été appelés sous les armes dans un certain nombre de gouvernements. Connaissant la discrétion des communiqués russes, on peut hardiment prétendre qu’on mobilise partout. L’ambassadeur d’Allemagne a déclaré ce matin qu’il était à

bout des essais de conciliation qu'il n'a cessé de faire depuis samedi et qu'il n'avait plus guère d'espoir. On vient de me dire que l'ambassadeur d'Angleterre s'est prononcé dans le même sens. La Grande-Bretagne a proposé les derniers temps un arbitrage. Sazanow a répondu: nous l'avons proposé nous-mêmes à l'Autriche-Hongrie, elle l'a refusé. A la proposition d'une conférence, l'Allemagne a répondu par la proposition d'une entente entre cabinets. On peut se demander vraiment si tout le monde ne désire pas la guerre, et tâche seulement d'en retarder un peu la déclaration pour gagner du temps. L'Angleterre a commencé par donner à entendre qu'elle ne voulait pas se laisser entrainer dans un conflit. George Buchanan le disait ouvertement. Aujourd'hui on est fermement convaincu à St. Pétersbourg, on en a même l'assurance, que l'Angleterre soutiendra la France. Cet appui est d'un poids énorme et n'a pas peu contribué à donner la haute main au parti de la guerre. Le gouvernement russe a laissé dans ces derniers jours libre cours à toutes les manifestations pro-serbes et hostiles à l'Autriche, et n'a aucunement cherché à les étouffer. Il s'est encore produit des différences de vue dans le sein du conseil des ministres, qui s'est réuni hier matin. On a retardé la publication de la mobilisation, mais depuis s'est produit un revirement.

Le parti de la guerre a pris le dessus, et ce matin à quatre heures cette mobilisation a été publiée. L'armée, qui se sent forte, est pleine d'enthousiasme et fonde de grandes espérances sur les énormes progrès réalisés depuis la guerre japonaise. La marine est si loin d'avoir réalisé le programme de sa reconstruction, de sa réorganisation, qu'elle ne peut vraiment pas entrer en ligne de compte. C'est bien ici le motif qui donnait tant d'importance à l'assurance de l'appui de l'Angleterre. Comme j'ai l'honneur de vous le déclarer aujourd'hui, tout espoir de solution pacifique paraît écarté. C'est l'opinion des cercles diplomatiques. Je me suis servi

pour mon télégramme de la voie via Stockholm par le Nordisk cable, comme plus sure que l'autre. Je confie cette dépêche à un courrier privé, qui la mettra à la poste en Allemagne.

(Getekend). B de l'Escaille."

Ziedaar het historisch document zoals het waait en draait. Ik laat aan de diplomaten de zorg over, te weten hoe het te interpreteren is.

Ik ga liever, naast de honderden Brusselaars die het stationsplein bevolken, met mijn neus in de lucht staan kijken naar de aëroplaan die, blank in het gulden namiddaglicht, en niet groter dan een vlinder, over onze hoofden evolueert. Want zowaar: nog steeds kijkt de Brusselaar naar al de aëroplanen die voorbijvliegen ... "Zou het een Duitser zijn? Of een Engelsman? Of een Fransman?", vraagt men. Een oude koetsier, met rode neus en belopen ogen, die zich niet eens de moeite heeft gegeven maar even op te kijken, antwoordt smalend: "Denkt gij dat een Duitser zich de moeite zou geven, zo hoog te vliegen? Ze zullen er immers niet op schieten!" Die koetsier heeft een ogenblikje succes: het glijdt over zijn onverschilligheid heen als regen over de schaal van een zeeschildpad ...

De eerste Oostenrijkers zijn in Brussel binnengekomen. De dames vinden ze veel eleganter dan de Duitsers.

25 september.

De lucifers worden duurder. Het vlees ook, al wordt bij elke veemarkt driekwart van de toevoer aan beesten door de gezant der Verenigde Staten ten onze behoefte opgekocht. De eieren gelden vers 17 centiemen (anders 10). De koffie is 30 a 40 centiemen per kilo opgeslagen. Bruine zeep steeg van 42 tot 56 centiemen. En het allerergste wel: gewoon keukenzout wordt, voorlopig althans, schaarser en schaarser ...

Andere redenen tot pessimisme: een tramlijn, die van Brussel-Wemmel, is thans geheel in Duitse handen; de handen van wattman en van conducteur zijn Duits, en zij weigeren elke Belg te vervoeren, die van mannelijke kunne en de kinderkleren ontgroeid is. Vrouwen mogen wel mee, en zelfs tegen verlaagd tarief; maar bedoelde vrouwen weigeren doorgaans de reis te aanvaarden buiten de hoede van hun vader, gemaal, verloofde, of zelfs minnaar. De lijn Brussel-Wemmel is dus stilaan éénslachtig. Duits geworden. En dan is daar nog dit idiote: de modewinkels vermeien er zich in, liefst rouwkleren uit te stallen, zij het dan ook aan voordelige prijzen.

Toch lacht Brussel. De zon is er weer, een gouden herfstzon, en, lijkt het wel, voor onbepaalde tijd; en dat volstaat om de Brusselse kommer te weren. Verder vermelden de Duitse mededelingen heden niets, dat ergerlijk kan werken: ze doen alleen hun best de beschieting van de kathedraal te Reims te verschonen. Eindelijk: het loopt van mond tot mond dat de Fransen reeds te Bergen (Mons) en de Ath zouden zijn, er de Duitsers zouden verslagen hebben, en aansluiting met het Belgische leger bewerken; dat anderdeels het leger van de kroonprins over de Maas geslagen en zelfs krijgsgevangen zou genomen zijn.

We kunnen dit alles natuurlijk niet controleren: we hebben geen bladen, en hadden we er wel, we zouden het niet mogen zeggen. Maar blij stemt het de Brusselaars toch: wie zou het hen kwalijk nemen?

Het beleg van Antwerpen.

Berlijn, 4 oktober. Officieel wordt uit het grote hoofdkwartier hedenavond gemeld dat de krijgsv verrichtingen voor Antwerpen zich heden in overeenstemming met het reisplan voltrokken, zonder dat de gevechten hebben plaats gehad.

Antwerpen, 4 oktober. De toestand van de versterkte stelling Antwerpen is onveranderd gebleven.

Terneuzen, 4 oktober. Een aantal sleepboten brengen hier tal van vluchtelingen uit Antwerpen aan. Ze bevestigen de verbreking van de buitenste fortelinie en zeggen dat de overheid heeft aangeraden vrouwen en kinderen naar elders over te brengen.

Berlijn, 4 oktober. De zware Duitse artillerie heeft sedert de aanvang van het beleg van Antwerpen de hele zuidelijke linie der buitenforten genomen. In Duits bezit of tot zwijgen gebracht zijn fort Walem, de redoute chemin de fer, het fort Sint Katelijne, de redoute Wavre en het fort Koningshooikt, de redoute Tallaart en fort Lier. Het ten noorden gelegen fort is door bommen uit een Zeppelin belangrijk beschadigd.

Het resultaat van het Duitse bombardement bestaat hierin, dat een ononderbroken bres van 13 km is gemaakt en dat er zes overgangen over de Nete in Duitse handen geraakt zijn. Van alle zuidelijke forten is tot op heden nog alleen het Fort Willebroek niet door de Duitsers beschoten. Het dichtst bij Antwerpen gelegen fort Lier is van de binnenstad nog slechts 16 km verwijderd. De kades liggen 18 km van het fort. Geheel Antwerpen bevindt zich dus sedert gisteren onder het bereik van het zware Duitse geschut.

Van de Limburgse grens.

Maastricht, 4 oktober. De Duitsers zijn in Lanaken en hebben daar aan verschillende kanten van het plaatsje huizen in brand geschoten. Een granaat is in de kerk terecht gekomen. Een vrouw heeft een schot door het been gekregen. Een Duits trompetter is gedood door een Duitse granaat. Een Duits gewond officier is naar Luik gevoerd, andere gewonde Duitsers naar Tongeren. Een man die met zijn kar

en paard over de grens wilde, zag zijn paard voor de kar gedood; het ligt nog aan de grens.

Er schijnen 50 Belgen in Lanaken geweest te zijn. Die hebben zich nu teruggetrokken in de bossen van Tournebride en daar schijnen de Duitsers hen nu te omsingelen; tenminste het brandt in de bossen. Om half twaalf hoorde men hier weer een schot.

Maastricht, 4 oktober. De Duitse troepen die heden in Lanaken geweest zijn, telden 3000 man en bestonden uit veldartillerie, mitrailleurs, uhlanen en infanterie. De Belgische militairen waren gering in aantal. Tevens was er een gepantserde automobiel. In de kerk zijn drie granaten terecht gekomen, waarvan één in de sacristie en één in de voorgevel, waardoor de kerk nogal beschadigd is. Verder zijn vanaf de kerk van Lanaken tot aan Tournebride alle huizen verbrand, ook het huis van de burgemeester de Caretat. Volgens de Duitsers hebben de burgers geschoten. De troepen zijn vanaf Tournebride verder de weg gevolgd naar Maaseik. Dit waren reservisten uit Hannover. De toegangswegen naar de grens waren afgezet en in Lanaken zelf werd niemand toegelaten per automobiel, die geen op heden afgestempelde pas had. Vele Duitsers hadden rijwielen, terwijl vele fietsen vernield langs de weg lagen.

Een vrouw die een schot in het been kreeg, is naar Maastricht vervoerd en in het Calvarienberg opgenomen. Vanaf de Pietersberg en van de torens was de brand duidelijk waarneembaar. Natuurlijk werd Maastricht weer overstroomd met vluchtelingen. Een vrouw met haar kinderen kwam toen zij onderweg was tot de ontdekking dat zij haar kind van acht maanden in huis vergeten had. Dokter Brocx met zijn Rode Kruisauto tufte er heen en bracht het kind mee. De ambulance in het huis van ex-minister Regout, die thans weer keurig in gereedheid is met 91 bedden, kan zo nodig de gewonden ontvangen. In het vluchtoord Parallelweg waren om 6 uur zoveel

vluchtelingen, dat het aantal niet te schatten was. Er kwamen telkens nog nieuwe, maar 600 waren het er zeker. Een groot aantal mannen stond juist in het gelid om vervoerd te worden naar de Koninklijke Papierfabriek, waar zij hedennacht zouden slapen. Dinsdag zullen er ongeveer 250 naar Veenhuizen vertrekken.

Zojuist kwam een jongmens uit Lanaken zich in de ambulance laten verbinden. Zijn broer werd heden gedood.

Maandag 5/10/1914 - avondeditie

De toestand in Geel.

Blijkens mededelingen van een Nederlander, die jongstleden zaterdag en zondag in Geel vertoefd heeft, is de toestand daar veel gunstiger dan sommige wilde geruchten hebben doen vermoeden. Een algemene vlucht der patiënten naar het gesticht heeft nimmer plaats gehad: zij zijn rustig in de pleegfamilies gebleven. Slechts 14 of 15 van die families zijn met hun patiënten naar de grens gevlucht, dus nauwelijks of nog niet eens het honderdste deel van het totale aantal. De Duitsers treden in Geel zeer gematigd op. Weliswaar is in het begin der vorige week een krankzinnige vrouw, die ondanks dreigende sommaties kalmpjes in de nabijheid der soldaten bleef, in het veld door een schampschot aan de wang gewond, maar ernstige gevolgen heeft dit incident gelukkig niet gehad.

Trouwens er was nog geen uur sinds het lossen van dit ongelukkig schot verstreken, of een Duitse luitenant kwam reeds allerhoffelijkst de geneesheer-directeur, dokter F. R. Meeus, zijn verontschuldigen aanbieden. Bovendien staat aan de ingang van alle toegangswegen met grote letters te lezen dat hier een "Kolonie für Familienpflege von Geisteskranken aus allen Ländern" gevestigd

is, terwijl duizenden circulaires verspreid zijn (in de eerste plaats onder de pleegfamilies), welke gericht zijn “An der Herrn Befehlshaber und Krieger der Deutschen Armee” en bij het eerste misverstand kunnen worden vertoond.

Uit die circulaires blijkt ten duidelijkste het vreedzame karakter van de Geelse nederzetting. Tot de troepen wordt daarin het dringend verzoek gericht om zo rustig mogelijk door te trekken en geen aandacht te schenken aan eventuele wartaal van niet toerekeningsvatbare patiënten.

Wat de verbinding met Geel betreft, via Mol is het nog per fiets te bereiken. Van de andere kant gaat dit minder gemakkelijk: de bruggen over het Schelde-Maaskanaal zijn door de Duitsers opgeblazen of bezet en met Turnhout (waar vrijdagavond nog 400 Belgen lagen, die nu echter vermoedelijk reeds in Antwerpen zijn aangekomen) krijgt men niet makkelijk verbinding. Een moeilijkheid is ook nog, dat uit Geel langs de gebruikelijke weg geen brieven kunnen worden verzonden omdat het postkantoor vernield is. Onze zegsman kreeg de indruk, dat in of nabij Geel de uiterste vleugel der Duitsers gelegerd was. Hun uhlanen en dragonders reden zeer rustig, de sigaar in de mond, langs de wegen: ja, een drietal militaire fietsrijders waagden zich tot ver buiten de behoorlijk bezette streken.

Dat de Duitsers zich in Geel zeer rustig en welwillend gedragen, zegden we reeds: het blijkt ook hieruit, dat op het gesticht nog steeds de Belgische vlag wappert. Trouwens, daarnaast waait de Rode Kruisvlag, die ook de kerk beschermt. Het plaatsje zelf is, afgezien dan van het postkantoor, intact gelaten.”

Reden tot grote ongerustheid schijnt er dus niet te bestaan.

De geneesheer-directeur heeft dan ook in een op 4 oktober 1914 gedateerde circulaire, welke wij hieronder afdrukken, een geruststellend woord doen horen, waarin alle "jobstijdingen" met nadruk weersproken worden.

Deze circulaire luidt:

"Sedert zondag 27 september jongstleden zijn de omstreken van Geel en Geel zelf omsingeld en bezet door vijandelijke patrouilles: in de uiterste buurten hadden enige schermutselingen plaats. Spoor-, telegraaf- en telefoonverkeer werden afgesloten.

Er heerste natuurlijk onrust onder de bevolking en enkele inwoners namen de vlucht. Doch, gans ten onrechte, stond in de kranten te lezen dat de patiënten uit Geel zouden gevlucht zijn. Ondanks de drukte der omstandigheden, ging en gaat de verpleging hier ongestoord voort en is er geen schijn van welke tekortkoming ook in de verzorging van de ons toevertrouwde zieken.

Ik vraag dringend aan de families van onze patiënten in de toekomst geen geloof meer te hechten aan de jobstijdingen, die nopens Geel in de dagbladen zouden verschijnen, en ik raad hen aan zich zeer wantrouwig te tonen voor alles wat vluchtelingen over Geel zouden verhalen.

Ik kan deze mededeling niet sluiten zonder mijn diepgevoelde dank uit te drukken voor de herhaalde blijken van geredelijke ondersteuning en warme sympathie, die niet alleen mijn bestuur, maar ook mijn diep beproefde landgenoten, uit Nederland ontvingen. Zoals het volk zegt, in tijd van nood leert men zijn vrienden kennen."

Men meldt ons uit Breda: Gisteren en heden zijn hier ter stede en in de omliggende gemeenten vele honderden vluchtelingen

aangekomen. Pensions en hotels zijn overvol. Een aantal vluchtelingen is in de protestantse kerk te Ginneken en in de zaal van Thalia onderdak gebracht.

Vluchtelingen.

Te Groningen zullen 200 Belgische vluchtelingen worden ondergebracht in het gebouw, dat aanvankelijk bestemd was voor een elektriciteitstentoonstelling.

Het comité tot steun van Belgische vluchtelingen te Haarlem heeft vanmiddag van het hoofdbestuur te Amsterdam kennis gekregen, dat morgen in de loop van de dag 400 vluchtelingen naar Haarlem zullen worden overgebracht.

Het comité heeft de toezegging gekregen van een vereniging te Haarlem, dat zij voor onbepaalde tijd zal zorg dragen voor de voeding van 1000 vluchtelingen.

Verder zijn voor het comité beschikbaar gesteld bedden en voeding in verschillende filantropische inrichtingen, ook in kerken en scholen. Een ingezetene van Haarlem heeft zijn gemeubileerde villa in de Aardenhout ter beschikking gesteld, en ruim 500 gezinnen hebben zich aangemeld om kinderen of grote vluchtelingen op te nemen.

Wanneer morgen de vluchtelingen te Haarlem zijn aangekomen, zullen zij in trams, auto's en rijtuigen worden gebracht naar de gezinnen, waarin het comité ze zal indelen.

Nederlandse ambulance te Brussel.

Men brengt ons heden een twaalftal prentbriefkaarten, welke uitgegeven zijn ten bate van de Nederlandse ambulance te Brussel. Goedgeslaagde kaarten. Men ziet er de keurig ingerichte

ambulancezalen op, vrolijk en licht, waar de ijzeren bedden, alle bezet, in grote regelmatigheid naast elkaar staan. Een andere kaart geeft een blik in de operatiekamer die er helder en goed uitziet. Ook enige kaarten met de geneeskundige staf en het verplegend personeel, en enkele afbeeldingen van een aantal verpleegden. Ten slotte de auto, die in het veld dienst doet.

Deze kaarten zullen dezer dagen hier ter stede te koop worden aangeboden, in de hoop, dat aldus nog weer een welkome bijdrage voor de kas der ambulance kan worden verkregen.

Wie de kaarten bekijkt zal beseffen dat dit nodig is. De ambulance is zeer eenvoudig ingericht doch haar omvang is van zodanige aard - er worden op het ogenblik over de 100 patiënten verpleegd, waarvan ongeveer de helft Belgen zijn - dat zij veel geld vereist.

De gelegenheid, om door bemiddeling van de directie van ons blad gelden voor de ambulance over te maken, blijft open.

Het beleg van Antwerpen.

Londen, 5 oktober. Een officieel telegram uit Antwerpen meldt, dat het artillerieduel gisteren de hele dag is voortgezet. De algemene toestand onderging geen verandering.

Roosendaal, vijf oktober. Heden is hier een Belgisch kanonnier, die meegevochten had in de stelling Antwerpen, doch sedert was afgedwaald, geïnterneerd. Nog meerderen worden verwacht.

Van de Brabantse grens.

Men meldt ons uit Roosendaal:

Na de trein van gisterenmiddag half vier, die er nog drie-, vierhonderd meebracht, is de stroom van vluchtelingen langs het

station Roosendaal vrijwel gestopt. In de trein van acht uur zullen er nog een dertig uit Antwerpen zijn meegekomen, in de late avondtrein geen één meer. Zo was het ook met de vroege ochtendtrein uit Essen. Alleen bracht de trein om half elf vanmorgen weer een paar families, die nu wachten op de verbinding met Vlissingen en met Rotterdam.

Wanneer je deze mensen vraagt hoe het vanmorgen in Antwerpen stond, kijken ze u verdacht aan, en zeggen, bij voorkeur in het Frans: “goed” of “wel wat beter”. Om er wat meer van te weten, moet ge hun letterlijk de woorden uit de mond halen. De argwaan jegens Nederland, waarvan de gastvrijheid, ook te hunnen opzichte, toch tot hen is doorgedrongen, blijkt desalniettemin zeer sterk te zijn.

Wat ik op deze wijze vernam, kan ik aldus samenvatten. Aan het station Antwerpen geeft men de vluchtelingen geen zekerheid, dat zij per trein in de richting van ons land weg kunnen komen. Toch vertrekken er nog, vaak zeer lange, treinen, naar Kapellen. De wagentjesdienst, waarover ik gisteren seinde, moet dan als regel dienen als verbinding met Essen. Maar de voerlui schijnen nogal eens oorlogsprijzen te vragen, en verscheidene uitgewekenen hebben daarvoor geen middelen. Kapellen raakt dus telkens weer overstroomd met onbemiddelde vluchtelingen. Om hen af te voeren, laat de Belgische staatsspoor dus nu en dan weer een trein rijden naar Essen, waar die arme mensen tot in stallen vol gelegerd zijn. Ze hebben merendeels zelfs geen verschoning bij zich en reeds verspreidt zich hier het gerucht, dat de hygiëne er bedreigd wordt. Gisteravond zou er in zo een stal een oorlogskindje zijn geboren.

Angstige mensen te Antwerpen vertrouwen dan ook veelal niet op de spoorverbinding. Rijkaards komen nog wel per auto, anderen gedeeltelijk te voet, dan weer een eind met een rijtuig. Zo zie je er voor het station aankomen, met merendeels doodvermoeide uitgewekenen, wie het zweet op het gezicht staat, de boorden van

de mannen onvoorwaardelijk bezweken. Gisteravond laat zijn er nog uit Essen komen lopen, die bij hun lotgenoten in het gebouw van de Katholieke Kring hier liefderijk zijn opgenomen.

Daarstraks kwam hier op het stationsplein een zwaar bestoven karretje van een banketbakker aan, door twee schuimende paarden getrokken. In vergulde letters stonden de specialiteiten van zijn oven erop vermeld, met het adres: Gebroeders Smit-Boersma, Boomgaardstraat 109-118, Antwerpen. Maar in plaats van dozen met taartjes en pasteien kwamen er nu vijf bleke, verhuutselde mensen en nog wat koffers en tassen uit dat wagentje gewrongen. Oef! Eindelijk frisse lucht, ruimte en neutraal grondgebied.

Zij vertelden, dat ze vanmorgen vroeg om 5 uur uit Antwerpen waren vertrokken. En op mijn vraag hoe het er was volgden zij aanstonds het voorbeeld van hun lotgenoten, curieuze uiting van spontaneïteit, die men bij hen allen opmerkt, en snelden op de krantenkiosk aan, om uit de Nederlandse ochtendbladen dan eindelijk te zien hoe het met de forten om Antwerpen staat.

Want wij weten niets en niets herhalen zij. Alleen wat we met onze eigen ogen hebben gezien, en van mond tot mond vernamen. Dat de stad er zaterdagmorgen slecht voorstond, en dat de Duitsers nog maar juist terug zijn gedreven door de triomfantelijk ingehaalde Engelse troepen.

Verscheidene hunner hadden hen zien trekken, telkens kleine afdelingen, doch soms wel een 2 à 3000 man. Ook gisteravond trokken er al maar meer de stad door, heel geestdriftig en overal van de balkons toegewuifd en toegejuicht in de donkere stad. Want in plaats van na acht uur, mogen de mensen nu na zes uur 's avonds niet meer buiten komen en geen lichten branden in hun huizen. En het grote bewijs van de onrust onder het volk is, dat vooral de

bewoners van de arbeidersbuurten zich daar niet aan storen, wat dan wel eens moeilijkheden geeft.

Zo was het ook gisterenavond. Zij konden niet binnen blijven, de geestdriftigen die het voorbijsnorren hoorden van die gepantserde Engelse auto's, die mitrailleurs, die gewapende legerautomobielen, waarvan het trekken langs hen heen soms wel een kwartier duurde, allemaal achter elkaar, vliegensvlug.

En telkens dan weer, door het geratel heen, die vlogen van gejuich, die de Engelsen zwaaiend beantwoordden. Sommigen echter schenen ernstig gestemd en beduidden door gebaren, dat zij zich maar wat stil moesten houden, de Antwerpenaren.

Er zouden ook troepen van de Royal Navy bij zijn. En al deze versterkingen zijn met de Belgen de bressen tussen de forten aan het verdedigen. Zodoende, concludeerden de nog altijd hoopvolle vluchtelingen, zodoende hebben wij nog alleen maar een kanonschot gisterenmorgen en een gisteren tegen de avond gehoord, geen enkel meer gedurende de nacht.

Het hier door Belgen verspreide gerucht, dat de Duitsers de Antwerpse waterleiding zouden hebben afgesneden, is helemaal niet waar, wel heeft een granaat de prise d'eau van Walem beschadigd, maar die is nu weer hersteld. En, zo besluiten ze dan allemaal, wel min of meer in strijd met hun vlucht, dat het er alles bijeengenomen toch wel heel goed voor staat met hun stad.

Bij geruchte hoor ik, dat gisterenavond de eerste Belgische soldaat over onze grenzen zou zijn gekomen, bij Nispen; en geïnterneerd. Het moet een geniesoldaat zijn, die met een makker op verkenning rondom de Antwerpse stelling was uitgezonden.

Ze waren zo door Duitsers verrast, en deze man had nog net kans gezien zich het leven te redden door naar hier over te komen. Mensen, die hem zouden hebben gezien, zegden: hij was van angst en uitputting volslagen suf.

Dagboek van de oorlog.

Brussel, 26 september.

We krijgen nog altijd geen alcohol. Maar we hebben al een paar cinema's terug. Bij gebrek aan panem, het vloeibare brood, dat zovelen placht te sterken en dat wij nu al een ganse maand moeten derven, dan toch de circenses: het voedsel des geestes, dat de Brusselaar even moeilijk ontberen kan ... Brussel was een heel triestige stad geworden, van alle vermaak verstoken. Nu tenminste zal de Duitser zien dat ook wij in de moderne beschaving deelachtig zijn: wij hebben cinema's. En met welk uitgelezen gevoel van wat in deze beroerde tijden behoort, hebben de eigenaren hun inrichtingen voor het publiek weer toegankelijk gesteld! Geen verfoeilijk winstbejag heeft ze aangedreven; ook niet de zucht om het volk een wufte, zij het dan ook deftige en geoorloofde afleiding te bezorgen. Alleen het droeve lot van hun talrijke werkloze bedienden deed ze grijpen naar het koene besluit, in 's hemelsnaam dan maar weer de tribulaties van Rigadin en de avonturen van Max Linder, de korte haren van Asta Nielsen en de naakte benen van Napierkowska al op het blanke doek te toveren. En langzaamaan is het gevoel der veiligheid over Brussel gekomen, we kunnen weer, we mogen weer al onze aandacht wijden aan de cinema ...

Is het bij weerslag een gevolg hiervan? Hedenochtend hing iets als opgewondenheid in de lucht. Een donkere bedrijvigheid scheen op straat te heersen. Het was eerst deze verrassing: het plein voor het Noorderstation was weer voor het publiek geheel toegankelijk. Het

brengt heel wat leven mee. De ruime plaats voor het grauwe gebouw, toen zij was afgezet, had iets angstwekkends, als een aanhoudend dreigement. Nu kunnen wij er gerust overheen lopen, zonder tegengehouden te worden. En het is of we een nieuwe vrijheid heroverd hadden.

Echter niet: dé vrijheid. Dat zien we maar al te goed. Aan hetzelfde Noorderstation staan zes logge autolocomobielen op hoge ijzeren wielen, die, heet het, moeten dienen voor het vervoer van het zwaar Oostenrijks geschut. En verder is de stad vol soldaten, die aankomen en weggaan, uit het noorden worden aangevoerd om naar het zuiden te vertrekken, uit het westen binnenrukken om naar het oosten af te marcheren. De zenuwachtigheid, de elektriciteit in de lucht: zij zou wel kunnen betekenen dat wij ons binnen heel kort aan beslissende gebeurtenissen mogen verwachten ...

's Middags moet ik naar Etterbeek. Ik woon er, naast duizenden, een wonderbaar schouwspel bij. In de blauwe en gouden lucht vervolgt een Franse aëroplaan een Duitse. Uit de hoogte, als een helverlichte witte meeuw, schiet hij er op neer. De Taube, grauwer en zwaarder schijnt het wel, duikt eveneens, beschrijft een ruime halve cirkel, stijgt ineens, schijnt op de Franse tweedekker neer te willen ploffen, maar drijft even af. Uit het Franse tuig plots een schitterende vuurlijn, terwijl wij een kort knalletje horen en de vlieger pijlsnel en haast loodrecht naar boven gaat. Uit de Taube wordt op het schot geantwoord: men hoort het Duitse vuur duidelijker, en het is roder. Maar de Fransman houdt de bovenhand. We zien het flitsen van fusée op fusée. Nu slaat de Duitser op de vlucht, naar het noordwesten toe. De witte, hel verlichte meeuw volgt hem op strakke, schuine vlerken. Ze verdwijnen ... De aanblik van dit luchtgevecht is te schoon, om schrikwekkend te zijn.

Ik wandel weer naar de stad en tref deze onaangename mededeling van gouverneur von der Goltz aan. Daar burgemeester Max weigert het nog niet gestorte deel van de krijgsbelasting uit te betalen, zullen de Duitsers niets meer met baar geld betalen. De gedane aankopen zullen eerst na het sluiten van de vrede worden voldaan. Ik voorzie dat de Duitsers, ten koste van de Brusselaars, ruime voorraad gaan opdoen ...

De avond valt. Ik wend mijn stappen naar het neutrale proeflokaal, waar de Brusselse kunst- en letterwereld vergadering houdt. Daar heerst een buitengewone opgewektheid; ik merk bij het binnentreden dat iets ongemeens moet zijn voorgevallen. En inderdaad: iemand heeft er de Times gezien! Want ge moet weten dat de Times in België niet alleen door de Duitse overheid, maar nu ook door de Belgische regering verboden is geworden. De Times, immers, is zo goed ingelicht, dat de Duitsers er wel de ligging der verbonden legers op ons grondgebied uit vernemen mochten. Iemand had dus de Times van gisteren gezien bij een Brusselse ingezetene, die hem de bagatel van 50 frank had betaald. Maar dat was nog het belangrijkste niet: die Times vertelde de afdoende overwinning der Fransen, 200.000 Duitsers buiten gevecht, 80.000 krijgsgevangenen, bij de 400 kanonnen buitgemaakt ... Wij durven nauwelijks sceptisch te zijn: het heeft, zegt men ons, gestaan in een Times die 50 frank heeft gekost ...

Helaas, ik moet in het neutrale proeflokaal treuriger nieuws vernemen: de jonge en generale Franse dichter Charles Péguy is in de strijd gevallen. Anderzijds is er een Belgisch schilder, die enige naam begon te krijgen, op volgende wijze gestorven. Te Luik heeft hij als soldaat in een loopgraaf gelegen, die vol water was gelopen; hij heeft kou gevat op zijn nieren. Eén daarvan heeft men moeten uitsnijden. Vandaag is hij aan de operatie bezweken ...

Als ik 's avonds naar huis ga, zijn de boulevards bijzonder opgewekt. Thuis vertelt men mij, dat men heel de middag weer het kanon heeft gehoord.

27 september.

Opschudding: burgemeester Max is aangehouden. De man, wiens waardige beslistheid en zedelijke krachten Brussel misschien van de vernieling en zeker van de ondergang heeft gered, wiens fiere maar tactvolle en vooral rechtvaardige optreden het ontzag der Duitsers had gewekt, is uit zijn ambt ontslagen en "eervol" in een vesting opgesloten wegens het niet naleven van zijn beloften. Verdere uitleggingen geeft de Bekanntmachung niet. Maar de Brusselaars gissen wel dat het om de weigering van verdere krijgsbelasting gaat, en zijn verslagen. Wat kan toch hun geliefde, ja, inderdaad geliefde!, burgemeester hebben aangezet, zijn eigen vrijheid en het welzijn der stad prijs te geven? Want daar had men toch wel iets kunnen op vinden! Of hadden de Duitsers naar een voorwendsel gezocht om zich van hem te verlossen? ... Een eerbiedwaardige grijsaard, die ik als een hoog groot ambtenaar in een ministerie ken, spreekt het groepje toe, dat de aankondiging staat te lezen: "Geloof mij: de heer Max weet wat hij doet. Ik heb de overtuiging dat hij weer ten koste van zijn eigen vrijheid, niet dom voor het welzijn en in het belang de stad heeft gehandeld. Wij weten niet wat gebeurd is. Burgemeester Max, hij weet misschien wat te gebeuren staat. Laat ons geduld oefenen en betrouwen." Men luistert met eerbiedige stilte. Als de heer zich verwijdert, wordt hij door ieder begroet. De anders lichtzinnige Brusselaar weet nog, wat burgerdeugd is ...

Van zes uur in de ochtend, zonder één minuut op te houden, en zo dichtbij, dat de huizen er te Laken van beven, dondert het kanon, en niet uit één richting, maar op een front dat van Asse naar Vilvoorde schijnt te lopen. Het grote gevecht lijkt wel begonnen te zijn. De

razende aanhoudendheid van het vuur duidt op de beslistheid van de slag. Dit is geen schermutseling meer: het is misschien de beslissende oplossing van een toestand, die, in dagen als heden, op de gemoederen weegt als lood.

Tegen vier uur ziet men, op allerlei wagens en karren, in rammelende vigilantes en op broze tilbury's, Duitse gekwetsten, waaronder zeer zwaar gewonden, naar Brussel rijden. Er zijn er honderden. Men vraagt: waarom behelpen zij zich met voertuigen, die maar heel traag vooruit kunnen en bij hotsen en botsen geweldige pijnen moeten veroorzaken? Waarom gebruiken zij dan hun prachtige ambulanceauto's niet? Het antwoord: omdat zij de prachtige ambulanceauto's waarschijnlijk elders nodig hebben ...

Wat later trekt een groepje gevangenen voorbij: burgers die zich te ver hebben gewaagd, en nu met vrouw en kleine kinderen tussen acht soldaten naar de stad worden gebracht. Men vertelt ons dat vier arme Belgische soldaatjes met een grijsaard, omringd door Duitsers, op de Grote Markt zijn gebracht. De bevolking heeft de Duitsers uitgejouwd, die bedreigd hebben te schieten. In Molenbeek moet hetzelfde zijn voorgevallen; het heet dat daar werkelijk geschoten is geworden ...

De Duitsers, zegt men, eisen overal het materiaal van de brandweer op. De burgemeester van Laken, een zeventiger, die de grote mechanische ladder der pompiers weigerde te geven, werd gevangen genomen.

Het is acht uur in de avond. Nog altijd, dichter en dichter, het kanon ...

28 september.

Aldoor maar het kanon, van zeven uur af. Maar verder nu. 's Middags echter nadert het weer, wordt drukker. Men verneemt duidelijk het

gekletter van mitrailleurs. Daarboven uit, bij regelmatige pozen, de grote, doffe stem van grof geschut. Iemand zegt, dat het de nieuwe forten van Liezele en Willebroek zijn, die schieten. Als men de afstand berekent, is dit niet onmogelijk.

Onze gewone maandagbedelaar doet zijn ronde. Hij is stokoud en doof als een kwartel. Als hij zijn regelmatige aalmoes krijgt, ziet hij mij aan, heft zijn stok op, waar hij mee naar de verte wijst, en zegt: "Het moet erg zijn, meneer: ik voel het in mijn voeten." De man hoort de slagen niet; maar de grond davert ervan ...

Op hetzelfde ogenblik trekt een nieuw konvooi voorbij, tussen een dubbele rij uhlanen. Een vijftigtal mannen, waaronder een grijsaard van wel 70 jaar oud, die op zijn blote voeten loopt, zijn klompen in zijn handen. Iemand, die ze al geruime tijd volgt, weet te vertellen, dat men ze meegenomen heeft om loopgraven te maken. Waarom men ze echter meevoert tot in Laken, waar niet te delven valt, althans voorlopig, en vooral waarom men ze als misdadigers over straat doet wandelen, uren na mekaar, is mij een geheim ...

De gedruktheid begint wel heel zwaar te wegen. Het is nu al de derde dag dat wij, uit dezelfde hoek, met dezelfde hevigheid, hetzelfde gedonder horen. Tracht men het te ontvluchten door naar de stad te gaan, dan trekt een gejaagdheid u weer aan naar waar men het duidelijker hoort. Men krijgt lust te gaan zien. Het is de verlokking van het afschuwelijke.

Daar komt nog allerlei beroerds bij. De voorraad meel heet in de gemeente te verminderen. Het kan gebeuren dat wij aan brood worden gerantsoeneerd. Men komt ons verder zeggen: het tramverkeer wordt iedere dag te één uur 's middags geschorst. Onmiddellijk ga ik op inlichtingen uit. Het nieuwtje is gelukkig onwaar. Dit zijn maar kleine dingetjes bij het gruwelijke dat aan het

gebeuren is. Maar gij stelt u niet voor hoe het de zenuwen prikkelt en spant, hoe men er, zelfs fysisch, onder lijdt ...

En dan, het is koud, in huis nog meer dan buiten. De vochtige lucht huivert. Tegen de avond leggen wij, voor het eerst in het seizoen, vuur aan. Met het aangestoken licht brengt het wat gezelligheid. Maar telkens komt in uw hart het kanon bonzen, als de slag van een grote houten moker. Om half tien, terwijl ik dit zit te schrijven, hoort men het nog, te heftiger in de akelige avondstille.

Voor Antwerpen.

De bijzondere correspondent van de Köllnische Volkszeitung meldt uit Tildonk, dat na de inneming van de forten van Koningshooikt en Walem en van een redoute nog 330 Belgische kanonnen in het vrije veld genomen zijn.

Het Belgische grijsboek.

De Belgische gezant deelt ons naar aanleiding van de in het avondblad van zaterdag 3 dezer verschenen vertaling van zijn bericht van 10 augustus jongstleden aan de Belgische minister van buitenlandse zaken mee dat hij, melding makend van zijn “verwondering over die poging tot bemiddeling” geenszins, gelijk de lezer zou kunnen denken, de handelwijze van jhr. Loudon op het oog had, doch wel de poging van Duitsland om, eerst door tussenkomst van het Amerikaanse gezantschap te Brussel en daarna van de Nederlandse regering, opnieuw te trachten België over te halen de wapenen neer te leggen.

Wat de tussenkomst van jhr. Loudon betreft, deze bestond slechts daarin, dat de minister, na geweigerd te hebben de Nederlandse gezant te Brussel op te dragen de bedoelde mededeling aan de Belgische regering over te brengen, aan de Duitse gezant te ‘s-

Gravenhage zegde dat hij er geen bedenking tegen had aan baron Fallon te vragen, of deze zich soms met de overbrenging wilde belasten. De gezant verklaarde zich daartoe bereid en bracht de mededeling aan zijn regering over met de toevoeging “om de minister van buitenlandse zaken der Nederlanden een genoeg te doen” zonder met deze woorden te willen uitdrukken dat jhr. Loudon op die overbrenging enige prijs stelde.